

Jsme opravdu nedocenení?

Vážení čtenáři, omlouvám se za tuto obecnou úvahu, kterou jsem se rozhodl zaslat redakci našeho časopisu. K tomuto činu mne dovedly opakující se stesky kolegů, převážně lékařů, na nedocenení našeho oboru. Můj učitel, MUDr. Josef Stárek, mi v době, kdy mě lákal do oboru, řekl: „Kolego, nečekejte, že vás budou někde slepě uznávat jako odborníka, možná tehdy až budete svou činností skutečně prospěšný. Vzájemnou úctu a respekt si budujete společnou prací, získáváním a předáváním vědomostí“.

Ve své profesní historii biochemika jsem si prošel obdobím práce se zkumavkami, učení se principů jednotlivých metod, opakovaným studiem biochemie a patobiochemie, fyziologie a patofyziologie. Podílel jsem se na implementaci prvních automatických analyzátorů na začátku devadesátých let minulého století, pokoušel jsem se programovat „expertní programy“. V laboratoři jsem si našel mnoho zajímavého a doslova jsem si vyhrál s řadou činností. Pro ilustraci zmíním některé analytické pokusy, roli amatérského opraváře či jakéhosi správce IT. Bylo to krásné období, kdy jsem byl na sebe hrdý a měl jsem pocit důležitosti a užitečnosti.

Venku „se rozběhla“ vědecko-technická revoluce, poločas informací se zkracoval. Dokud nebyl volný přístup k zahraniční literatuře a jiným informačním zdrojům, tak jsem měl pocit, že jsem stihl přečíst vše, co se týkalo oboru. Ó jak hluboce jsem se mýlil. Po úmrtí primáře jsem se stal v nemocnici okresního typu jakýmsi sirotkem a samoukem. Musím s radostí přiznat, že skoro všichni oslovení kolegové nejen z laboratorních oborů mi vždy ochotně vyšli vstříc a často pomáhali radou či návodem. S otevřením světa, přibýváním medicínských poznatků a rozvojem informačních technologií nastoupila realita praktické nemožnosti udržet si roli univerzálního vševěda, schopného kohokoli a kdykoli poučit.

Zjištění, že jen těžko mohu beze zbytku naplnit funkci klinického biochemika, jak je pojata v koncepci našeho oboru, současně s veškerými činnostmi, které vyplývají ze zákonů, vyhlášek, nařízení různých institucí, včetně té vlastní a též různých zájmových skupin, mne vede k zamyšlení, co jsem schopen v realitě denního života smysluplně dělat a jak býti užitečným profesionálem.

Jednou z podmínek potřebných pro kvalitní práci laboratoře je poznat charakter subjektů, pro které pracujeme, rozsah jejich činností a pochopení potřeb či otázek, které nám mohou být kladeny. Ze znalosti požadavků vychází role lékaře pro definování spektra prováděných vyšetření a role analytika pro volbu vhodných analytických postupů k zabezpečení požadované kvality a efektivity. Jinak řečeno, jak je možné potřeby žadatelů laboratorních vyšetření uspokojit v požadované kvalitě, v požadovaném čase, s co možná největší efektivitou a s příslušnou odbornou podporou.

V současné době, charakterizované redukcí zdrojů, vzrůstá potřeba racionalizace procesů a narůstá význam definování indikačních podmínek. Zde je role fundovaných lékařů jak z laboratorních, tak klinických oborů nezastupitelná.

Zcela záměrně, s velkým respektem, pominu analytickou část laboratorní medicíny. Asi málokdo z profesionálů je přesvědčen o tom, že produkce dat je vrcholem činnosti zdravotnických laboratoří. Dlouhodobou snahou laboratorních oborů je zpracování dat a tvorba medicínsky validních informací, individuálních a skupinových studií a podíl na řízení procesů v medicíně. To poslední jednoznačně nahrává efektivnímu řízení zdrojů a odborné úrovni zdravotnických zařízení.

Řízení moderních klinických laboratoří vyžaduje jasnou definici nejen analytických, ale též lékařských a ostatních činností. Laboratorní obory mají ve svých koncepcích různě specifikované činnosti. Nejsem si jist, zda klinická biochemie je obor, ve kterém by se primárně mělo stavět na ambulantní činnosti. Rozsah ambulantní činnosti by měl souviset s reálnou potřebou, jež vyplývá ze spektra pacientů a charakteru zdravotnického zařízení. Obávám se, že v systému české medicíny není naše ambulantní činnost z pohledu ostatních oborů plošně významně doceněna, což dokládá též konstrukce sazebníku výkonů. Není pochybnosti o užitečnosti konzultačních a konziliárních činností lékařů laboratorní medicíny poskytovaných pro akutní péči. Charakter naší ambulantní činnosti by měl být v principu především diagnostický a jen výjimečně léčebný.

V obecné rovině vnímám smysl lékařské práce v laboratorní medicíně v nabídce, implementaci, validaci, revizi a aktualizaci vhodných diagnostických postupů pro klinickou praxi. Dalším z pilířů naší práce je zprostředkování transferu znalostí a všestranná podpora komunikačních kanálů. Naší ambicí by měl být významný podíl na kultivaci systému zdravotnictví a jednotlivých zdravotnických zařízení na bázi vědeckých poznatků vnesených v duchu týmové práce k podpoře kvality a bezpečnosti medicínských postupů.

Jsem přesvědčen, že předmětem naší lékařské činnosti by neměla být snaha soutěžit s klinickými kolegy o to, kdo bude předepisovat limitované léky či jinak duplikovat jejich klinické a ambulantní činnosti. Na druhé straně si dovedu představit interní oddělení s ordinářem pro laboratorní medicínu. Osobně cítím odpovědnost za vysokou úroveň a racionalitu provozovaných diagnostických postupů definovaných v nabídce vyšetření a v expertní podpoře produktů práce laboratorních profesionálů. Jednoduše musíme dokázat nabídnout to nejvhodnější a být všemi přiměřenými způsoby k dispozici s „návodem k použití“ produktů laboratorní medicíny.

MUDr. Miroslav Verner